

УДК 343.131

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

<https://orcid.org/0000-0002-1533-9213>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ НЕДОПУСТИМОСТІ РОЗГОЛОШЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

В останні десятиліття ХХ ст. в Україні суттєво змінилися економічні та соціально-політичні умови життя. Вказаний чинник призвів до ескалації організованої і транснаціональної злочинності, а вчинювані злочини стали супроводжуватися особливою жорстокістю та цинізмом. До учасників кримінального провадження все частіше стали застосовуватися витончені, ретельно сплановані і вміло реалізовані злочинцями прийоми фізичного та психологічного впливу. Захист прав та забезпечення безпеки громадян, залучених до сфери кримінального судочинства, а також ефективність та об'єктивність розслідування передбачає застосування стороною обвинувачення різних заходів, до яких слід віднести і недопущення розголошення відомостей досудового розслідування. Необхідність збереження таємниці розслідування, перш за все, обумовлюється тим, що громадяни, які надали відповідну інформацію можуть постраждати від передчасного розголосу повідомлених ними даних.

На жаль, численні дослідження та статистичні дані вказують на непоодинокі випадки відмови громадян у кримінальному

провадженні від активної співпраці з судовими та правоохоронними органами. Безумовно, існує безліч причин даної поведінки і одна з них це розголошення інформації отриманої під час розслідування. Так, зокрема, зацікавлені особи, отримавши відповідну цікаву для них інформацію, можуть чинити тиск на потерпілих, свідків та інших учасників процесу, в результаті чого вони змінюють свідчення або чинять інші дії, які від них вимагають. Певною гарантією належної поведінки учасників досудового розслідування виступають положення, передбачені ст. 222 КПК України (Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування», що мають місце в главі 19 (Загальні положення досудового розслідування), а також ст. 387 КК України (Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування), яка передбачає кримінальну відповідальність за порушення вищевказаного припису.

Деякі питання щодо недопустимості розголошення даних досудового розслідування також регламентуються в положеннях нормативно-правових актів, що регулюють діяльність того чи іншого органу досудового розслідування, вичерпний перелік яких міститься у ст. 38 КПК України. Так, наприклад, щодо слідчих підрозділів органів Національної поліції це Закон України «Про Національну поліцію», ч. 1 ст. 9 якого до засад її діяльності відносить відкритість та прозорість. Так, діяльність поліції є відкритою для суспільства в тій мірі, в якій це не суперечить вимогам законодавства України, що регулює кримінальну процесуальну та оперативно-розшукову діяльність, про захист державної та іншої захищеної законом таємниці, а також не порушує прав громадян, громадських об'єднань і організацій. Окремі аспекти досліджуваного питання також мають місце у наказі МВС України № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України».

Разом з тим, правило про неприпустимість розголошення даних досудового розслідування не носить безумовного характеру. З дозволу слідчого вони можуть бути розголошені з різних причин. Так, розголошення матеріалів відповідного провадження може мати профілактичне значення. У деяких випадках такі дані попереджають громадян про можливість вчинення щодо них злочину певними способами, наприклад, інформація про факти шахрайства. Інколи це відбувається з метою залучити громадськість до надання допомоги у встановленні або розшуку особи, яка вчинила злочин, пошуку свідків, а також доказів. Окремі відомості про розслідування навіть можуть бути передані до засобів масової інформації.

Зазначимо, що відомості досудового розслідування, які не підлягають розголошенню законодавчо не визначені, а отже їх перелік у кожному конкретному випадку буде залежати від розсуду слідчого, прокурора. Визначити інформацію, що не підлягає розголошенню, досить складно, оскільки зайва таємність може привести до порушення прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства як з боку обвинувачення, так і з боку захисту, а зайва відкритість може негативно відбитися на розслідуванні провадження в цілому. На наш погляд, під відомостями досудового розслідування, що не підлягають розголошенню, слід розуміти, охоронювану кримінальним та кримінальним процесуальним законом інформацію, обсяг якої визначається слідчим, прокурором і захищається з метою усунення реальної або потенційної небезпеки заподіяння шкоди як інтересам розслідування, так і учасникам кримінального провадження.

Окремого розгляду потребують питання, що пов'язані з обсягом інформації у кримінальному провадженні, яка може перебувати під забороною розголошення. На нашу думку, абсолютно вся інформація, що отримана в рамках досудового розслідування і відноситься до розслідування окремого кримінального провадження не може представляти таємницю слідства. Так, наприклад, факт проведення обшуку за місцем проживання підозрюваного, як правило, відразу стає відомим мешканцям житлового будинку, або сусідніх будинків, а отже не представляє таємниці. У свою чергу до такої інформації, на наш погляд, слід віднести: а) докази та їх зміст, що отримані в ході досудового розслідування як безпосередньо слідчим, так і в результаті надання ним відповідних доручень; б) відомості про учасників кримінального провадження, зокрема їх місце проживання; в) які саме слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії збирається проводити слідчий; г) місце і час проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій тощо.

До теперішнього часу у теорії залишається дискусійним питання щодо включення до кола суб'єктів злочину, передбаченого ст. 387 КК України підозрюваних та обвинувачених. З цього питання повністю підтримуємо думку науковців які вважають, що вказані учасники мають право захищати себе будь-якими засобами та способами, а тому будь-які обмеження щодо них є неприпустимими.

На підставі вищевикладеного вбачається, що питання недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування є вельми актуальними і злободенними, а отже вимагають до себе пильної уваги та подальшої розробки з боку як науковців, так і

практиків. Будь-які заходи, що вживаються для обмеження розголошення даних досудового розслідування, не можуть ніяким чином обмежувати можливість реалізації прав учасників кримінального судочинства. У зв'язку з тим, будь-який учасник процесу в разі попередження про нерозголошення даних досудового розслідування має право вимагати від слідчого, прокурора конкретизації тієї інформації, яку він не має права розголошувати.

Одержано 16.10.2019